1995. augusztus 10. - **Magyar „színpad-kép-írók" prágai sikere**
1967 óta négyévenként Prágában rendezik a díszlet- és jelmeztervezők „olimpiáját", a szcenográfusok eme hivatalos világkiállítását. Ebben az évben a „magyar csapat", pontosabban a Színháztörténeti Múzeum és Intézet katalógusa ezüsttriga-díjat kapott A kiállításról és a szakmáról Török Margit szerkesztővel és É. Kiss Piroska díszlettervezővel beszélgettünk.
A Prágai Kvadriennálén 1967-ben húsz, 1995-ben harminc ország vett részt. Egy-egy évben eddig Mozart, Shakespeare, Csehov művei voltak a „főszereplők", idén a színház és a képzőművészet kapcsolata volt a főtéma. Az első díjat – az aranytrigát – eddig a franciák, az amerikaiak, a volt NDK, illetve NSZK művészei, az egykori Szovjetunió alkotói és kétszer az angolok nyerték el. A mi legnagyobb sikerünk ez az ezüsttriga.
A '94-ben megjelent színházi lexikon adta az ötletet, hogy készítsünk egy katalógust a magyar művészekről – mondja Török Margit ötletgazda, az Intézet munkatársa. – Százkét alkotó került a katalógusba, a már elhunytaktól kezdve a főiskolásokig. A katalógust a magyar szcenográfia-kutatás alapművének tekintjük.
– A művészek ezzel a katalógussal egy nemzeti ajándékot kaptak. Máshol ilyesmiért súlyos összeget kérnek...
– Így van. A magyar résztvevők is átérezték az ügy – számukra való – fontosságát, hiszen ez hiteles referencia anyagnak tekinthető. Volt, aki meg is kérdezte tőlünk, hogy mennyibe kerül a katalógusban a szereplés. A PQ szakmai zsűrije szerint nagyon jól szerkesztett, dokumentatív kiadvány, amely felöleli a csaknem teljes magyar színházi látványtervező-szakmát.
– Ez nemcsak a szerkesztőknek, hanem valamennyi szereplőnek is elismerés. De rá is fér a szakmára...
– Valóban. Nagyon sok tehetséges ember alkot ebben a művészeti ágban, de a kritika méltatlanul kezeli, szinte háttérbe szorítja őket. Holott nem egy olyan előadás van, amit éppen a díszlet és a jelmezek mentenek meg a feledéstől. Nagyon megérdemelt egy ilyen kiadványt ez a művésztársadalom. Jóleső érzés volt velük együtt dolgozni, és megérte az Intézet vezetőjének, dr. Király Ninának a fáradozása az anyagiak előteremtésén.
– A magyar pavilon miként épült föl?
– A mi kiállításunk keretét Antal Csaba díszlete adta, amely a Jeles András rendezte Nyizsinszkij-darabhoz, a Szerbusz, Tolsztoj!-hoz készült. A kétszintes színházi páholysor fülkéiben helyeztük el a művészek munkáit. Középen pedig egy füves lejtőn képernyőkön részleteket mutattunk színházi előadásokból. A teret Pauer Gyula életnagyságú fotói zárták.

É. Kiss Piroska építész-szcenográfust prágai élményeiről kérdeztem.
– Az utóbbi időben „termelőerővé" vált az országreklám. Egy ilyen világkiállítás kitűnő alkalom egy-egy ország képének alakítására, kultúrájának bemutatására.
– Milyen volt a hangulat Prágában?
– Remek. Bohém, ahogy az Bohémia fővárosához illik. A városból sugárzik a prosperitás, Prága mindenhol épül-szépül. A szellemi pezsgésre jellemző, hogy a Hradzsinban éppen Klimt-tárlat volt. A PQ jelentőségét mutatja, hogy Havel elnök nyitotta meg.
– Mely nemzeti pavilonok voltak a leghatásosabbak ?
– Sokan választották azt a megoldást, hogy egy gesztust építettek. Nagyon erős volt az oroszoké: egy nagy, rácsokkal lezárt teret alakítottak ki, és pufajkákkal, sapkákkal, nadrágokkal aggatták tele. A fekete papíralom között egy jelképes sír volt egy pár bakanccsal. A háttérben

egy régi és egy új pravoszláv templomot láthattunk sok kis kereszttel. A katalán színházról sok jót hallani, de mégis mást mutattak be: az elmúlt négy év leghatásosabb teátrális megnyilvánulását, az olimpiai megnyitót. Fotókat, ruhákat és kétórás filmet láthattunk. A chileiek egy lejtőt borítottak be fotókkal és tervekkel, a látogató pedig csak lóugrásszerűen közlekedhetett. A lengyeleké első pillantásra nagyon lehangoló volt. Rémítő, sötét barlangban szorongást keltő ördögök és patkányok. A háttérben viszont ott ragyogott az Úr asztala és Krisztus képe. Hasonlóan különös barlang volt a bolgárok pavilonja is. A horvátok gyönyörű és megrázó bemutatót csináltak. A háború nem kímél semmit, s már a plakátfotó is figyelemfelkeltő volt: a szétlőtt dubrovniki színházban két balettcipő. A belgák színházi épületek terveit állították ki, s az installációt rengeteg üvegpohár képezte. A főiskolások tárlatán a svédek egy nagy medencét megtöltöttek kék és sárga labdákkal, s ebben megmerítkezhettek a látogatók is. Kész hepening volt.

– Manapság a magyar „színpad-kép-írók" helyzete nem ilyen vidám...

– Én abban az időben kerültem Kaposvárra, amikor az egyik legszegényebb színháznak számított. Annak ellenére nagyon jó és szép előadások születtek. A rongy és a hullámpapír is fontos anyaggá vált. Sokféleképpen gondolkodhatunk színházról, és én azt vallom, hogy a színház és a szcenika a rút anyagiak miatt nem roppanhat össze. Egy klasszikus opera hagyományos módon nem állítható ki olcsón. Én viszont nem a monumentalitás és a dekorativitás mentén dolgozom. A tervezett díszleteim felét menet közben általában kiveszem, és csak a nélkülözhetetlen elemeket tartom meg. Jobban érdekelnek a darabbéli emberi kapcsolatok, a tárgyakkal, a térrel kialakuló színpadi viszonyok. Ebben akarok alkotótárs lenni, a színházcsinálásban. A színház, a szcenika akkor jó, ha sokfélék vagyunk. ***Zétényi Zoltán***